

KRZYSZTOF OŻÓG
Kraków

MAFFIOLUS LAMPUGNANI NOMINAT NA BISKUPSTWO
KRAKOWSKIE, BISKUP PŁOCKI
MEANDRY KARIERY KURIALISTY RZYMSKIEGO
W OKRESIE SCHIZMY ZACHODNIEJ

Wielka schizma zachodnia, która doprowadziła do kilkudziesięcioletniego rozdarcia w Kościele katolickim, wywarła duży wpływ na politykę państw europejskich, a także na losy wielu duchownych. Dwór Urbana VI, Bonifacego IX i ich następców w Rzymie ogniskował w sobie konsekwencje schizmy w odniesieniu do całego Kościoła. Znakomitym przykładem meandrów kariery duchownego z Kurii Rzymskiej w okresie schizmy jest między innymi biografia Maffiolusa Lampugnaniego, bowiem jego działalność obejmowała Italię, Sycylię, Rzeszę Niemiecką i Polskę, a więc obszary w różnym stopniu przynależne do obediencji rzymskiej. W niniejszym szkicu postaram się nakreślić losy życiowe tego duchownego w kontekście trudnych czasów schizmy i polityki papieży rzymskich.

W części literatury polskiej omawiającej osobę Maffiolusa Lampugnaniego nagromadziło się wiele nieporozumień, a to za sprawą Jana Długosza. Zawarł on kilka błędnych wiadomości w *Rocznikach* pod r. 1392 i 1396 oraz w *Katalogach biskupów krakowskich i płockich*¹. Przede wszystkim Długosz

¹ J. D ł u g o s s i, *Annales seu Cronicae incliti Regni Poloniae*, lb. X, Varsaviae 1985, s. 198, 216-217; *Katalogi biskupów krakowskich*, wyd. J. Szymański, *Monumenta Poloniae Historica*, series nova t. X, p. 2, Warszawa 1974, s. 207 (dalej cyt.: MPH sn); J. D ł u g o s s i, *Vitae episcoporum Plocensium abbreviatae cum continuatione Laurentii de Wszerecz*, wyd. W. Kętrzyński, *Monumenta Poloniae Historica* t. VI, Kraków 1893, s. 609 (dalej cyt. MPH). Serdecznie dziękuję Panom mgr. Waldemarowi Bukowskiemu i dr. Stanisławowi A. Sroce za pomoc w zebraniu materiałów do niniejszego artykułu w Rzymie i w Wiedniu.

określał Maffiolusa jako krewnego Bonifacego IX, z pochodzenia szlachcica rzymskiego, który wskutek oporu kapituły płockiej i książąt mazowieckich nie zdołał objąć biskupstwa w Płocku, a potem nawet z powodu nieznośności języka i niechęci ludu zrezygnował z tego biskupstwa. Zmarł w Rzymie i został pochowany *in monasterio ad Aram Celi*². Mimo sprostowania większości mylnych informacji przez J. Fijałka³, J. T. Milika⁴ oraz T. Żebrowskiego⁵ nadal błędy Długosza są powtarzane w nowszych pracach B. Przybyszewskiego⁶, J. Drabiny⁷, B. Kumora⁸, G. Lichończak-Nurek⁹, K. R. Prokopa¹⁰ i wreszcie w komentarzu do edycji *Annalium* Jana Długosza¹¹. Nie skorygował ich również J. Szymański w krytycznym wydaniu *Katalogów biskupów krakowskich*¹².

Maffiolus wywodził się z możnego i wpływowego rodu Lampugnani osiadłego w Mediolanie. Pochodzili oni z miejscowości Lampugnano, położonej w Lombardii. Najstarsi przedstawiciele tego rodu znani są z przełomu VIII i IX wieku. Poważniejszą rolę zaczęli Lampugnani odgrywać u schyłku IX stulecia, gdy Albert I dostał się na dwór króla Italii Berengara I, a jego brat Andrzej został arcybiskupem Mediolanu (899-906)¹³. Od XII wieku należeli do mediolańskiej elity władzy i dzielili losy miasta, walcząc z Fryderykiem I Barbarossą i Fryderykiem II. W r. 1159 zginął wzięty do niewoli w czasie oblężenia Cremony Pagnezio Lampugnani. Spośród członków rodu

² D l u g o s s i, *Annales*, lb. X, , s. 198, 216-217.

³ *Rok 1386 „Pro augmento fidei catholicae”*, „Kurier Warszawski” 1910, nr 1, s. 13-14.

⁴ *Maffioli, biskup płocki († 1396) i jego sarkofag w Kryptach Watykańskich*, „Duszpasterz Polski za Granicą” 2(1951), nr 5, s. 34-41.

⁵ *Zarys dziejów diecezji płockiej*, Płock 1976, s. 47-48.

⁶ *Krótki zarys dziejów diecezji krakowskiej*, t. I: *Średniowiecze*, Kraków 1989, s. 61, 98.

⁷ *Kontakty papieżstwa z Polską 1378-1417 w latach wielkiej schizmy zachodniej*, Kraków 1993, s. 98.

⁸ *Dzieje diecezji krakowskiej do roku 1795*, t. I, Kraków 1998, s. 476, 505.

⁹ *Wojciech Jastrzębiec arcybiskup i mąż stanu (ok. 1362-1436)*, Kraków 1996, s. 20, 64.

¹⁰ *Poczet biskupów krakowskich*, Kraków 1999, s. 87, 89.

¹¹ *Annales*, lb. X, , s. 198, 216-217 (z przypisami); *Rozbiór krytyczny Annalium Jana Długosza z lat 1385-1444*, t. I, oprac. S. Gawęda, K. Pieradzka, J. Radziszewska, K. Stachowska, red. J. Dąbrowski, Wrocław 1961, s. 36, 49.

¹² S. 69, 207 (z przypisami).

¹³ F. R a f f a e l l i, *Di un diploma del santo cardinale Carlo Borromeo e della famiglia Lampugnani di Milano*, „Giornale Araldico-Genealogico-Diplomatico” 1(1874), s. 208-210; t e n ż e, *Genealogia. Famiglia Lampugnani di Milano e Lampugnani signori di Cerro*, tamże, s. 230-231; P. B. G a m s, *Series episcoporum Ecclesiae catholicae*, Ratisbonae 1873, s. 796.

Guglielmo I objął w r. 1258 urząd capitano w Mediolanie, zaś jeden z jego synów, Alderico I, został podestą Novary (w r. 1296), a drugi Rubino podestą Bolonii (w r. 1299). Ostatni z potomków Guglielmo I – Astolfo I – osiągnął godność opata w klasztorze benedyktynów św. Ambrożego na początku XIV stulecia¹⁴. Synami Alderica I byli: Beltrame I, opat św. Ambrożego od r. 1357, oraz Oldrado, członek sławnego kolegium *iurisconsultorum* w Mediolanie. Ten ostatni miał synów Maffiolusa, przyszłego biskupa płockiego, i Uberta, doktora obojga praw, związanego z dworem Gian Galeazzo Viscontiego¹⁵. Brat Maffiolusa zdobył gruntowne wykształcenie w prawie rzymskim w uniwersytecie bolońskim, gdzie uzyskał doktorat w r. 1371. Uroczysta promocja nastąpiła w katedrze bolońskiej 7 czerwca t.r. Jego promotorem był Ryszard de Saliceto, który wręczył Ubertowi insygnia doktorskie¹⁶. Następnie przeszedł do Padwy, gdzie w r. 1372 podjął wykłady z prawa rzymskiego i równocześnie studiował prawo kanoniczne, osiągając licencjat w r. 1378. Niebawem nastąpiła promocja doktorska, gdyż od tego czasu w aktach uniwersytetu padewskiego i praskiego występuje jako *doctor utriusque iuris*¹⁷. Do Pragi został wysłany dwukrotnie przez Gian Galeazzo Viscontiego jako poseł do Wacława IV (w r. 1380 i 1385). Przebywał w środowisku praskim dłuższy czas, gdyż na uniwersytecie prawniczym odbywał wykłady i dysputy z zakresu prawa rzymskiego. Zachowały się dwie kwestie Uberta Lampugnania dotyczące władzy cesarskiej¹⁸:

1. Utrum cum electio solempnis est facta in Allemania de domino imperatore statim consequatur nomen imperatoris et imperii?

2. Utrum omnes principes reges et populi Christum colentes sint de imperio Romano, an aliqui sint exempti ab imperio Romano privilegio prescriptionis vel quocumque modo alio?

¹⁴ R a f f a e l l i, *Di un diploma*, s. 208-210; t e n z e, *Genealogia. Famiglia Lampugnani di Milano*, s. 230-231.

¹⁵ R a f f a e l l i, *Genealogia. Famiglia Lampugnani di Milano*, s. 231.

¹⁶ *Chartularium studii Bononiensis*, t. IV, Bologna 1919, nr CL (1076).

¹⁷ *Monumenti della Università di Padova (1318-1405)*, raccolti dal. A. Gloria, t. I-II, Padova 1888 – t. I, nr 182, s. 72; nr 334, s. 153; t. II, nr 1334, 1378, 1435, 1440, 1455, 1456, 1473, 1490, 1500, 1501, 1512; R. Z e l e n ý, J. K a d l e c, *Učitelé právnické fakulty a právnické Univerzity Pražské v době předhusitské (1349-1419)*, „Acta Universitatis Carolinae Historia Universitatis Carolinae Pragensis” 17(1977), fasc. 1, s. 93-95; J. T ř í š k a, *Repertorium biographicum Universitatis Pragensis praehussiticae 1348-1409*, Praha 1981, s. 513-514.

¹⁸ Z e l e n ý, K a d l e c, *Učitelé právnické fakulty*, s. 93-94; T ř í š k a, *Repertorium biographicum*, s. 513-514.

Publiczna dysputa nad drugą kwestią odbyła się 13 listopada 1385 r. za rektoratu Ulryka Medek z Schellenbergu. Lampugnani należał do protagonistów uprawnień cesarskich Wacława IV i swymi teoretycznymi rozważaniami bronił uniwersalnej władzy cesarskiej nad całym światem chrześcijańskim. Jego wystąpienia w Pradze zyskały mu uznanie w kręgu legistów – zwolenników cesarstwa¹⁹. Ponadto zachowały się praskie *Repetitiones* Uberta dotyczące problemów lichwy z powiązaniu z prawem spadkowym²⁰.

Można przypuszczać, że Ubertus Lampugnani nie przebywał stale w Pradze w latach 1380-1385, ponieważ znajduje się na liście profesorów prawa uniwersytetu padewskiego z r. 1382²¹. W trzy lata później stał się członkiem mediolańskiego kolegium *iurisconsultorum* i przeniósł się na uniwersytet w Pawii, gdzie wykładał prawo obok wybitnego uczonego Baldusa z Perugii²².

Maffiolus poszedł w ślady swego brata. Prawo studiował w Padwie, uzyskując doktorat obojga praw w r. 1382, a jego promotorem był mediolańczyk, profesor Angelo da Castiglione²³. Niebawem Maffiolus podjął wykłady w tym uniwersytecie (został umieszczony na liście profesorów prawa z r. 1382)²⁴. Jeszcze w tym samym roku w sierpniu został zaangażowany w służbę dyplomatyczną Viscontich, bowiem Bianca di Savoia, wdowa po Galeazzo, wysłała go w misji poselskiej do Padwy i prosiła Ludwika Gonzagę, aby zatroszczył się o eskortę dla posła²⁵. Jednakże Maffiolus Lampugnani nie związał się trwale z dworem mediolańskim i rezygnując z katedry prawa w Padwie, wstąpił na służbę papieża Urbana VI. W Kurii Rzymskiej otwierały się możliwości szybkiej kariery, ponieważ schizma z r. 1378 spowodowała, że większość urzędników kurialnych, na czele z kamerariuszem Piotrem de Cros, arcybiskupem Arles, przeniosła się do Awinionu z Klemensem VII. 16 marca 1384 r. Maffiolus został przyjęty do kancelarii papieskiej

¹⁹ F. C. v. S a v i g n y, *Geschichte des römischen Rechts im Mittelalter*, Bd. VI, Heidelberg 1850, s. 488.

²⁰ Z e l e n ý, K a d l e c, *Učitelé právnické fakulty*, s. 94-95; T ř í š k a, *Repertorium biographicum*, s. 513-514.

²¹ *Monumenti della Università di Padova*, t. I, nr 182.

²² R a f f a e l l i, *Genealogia. Famiglia Lampugnani di Milano*, s. 231; Z e l e n ý, K a d l e c, *Učitelé právnické fakulty*, s. 94-95; T ř í š k a, *Repertorium biographicum*, s. 513-514.

²³ *Monumenti della Università di Padova*, t. I, nr 387; t. II, nr 1523.

²⁴ Tamże, t. I, nr 185.

²⁵ *Repertorio diplomatico Visconteo. Documenti dal 1263 al 1402 raccolti e pubblicati in forma regesto dalla Società Storica Lombarda*, t. II: (1363-1385), Milano 1918, nr 2978.

na abrewiatora, a w rok później we wrześniu zajmował już stanowisko podskarbiego w Kameronie Apostolskiej i pełnił je przez kilka miesięcy, będąc zarazem dworzaniem papieskim²⁶.

Początek kariery Lampugnaniego w kurii przypadł na skomplikowaną sytuację na dworze papieskim, który wraz z Urbanem VI przebywał w Nocerii od maja 1384 r. Z inspiracji Karola III Durazzo i Bartłomieja Mezavacca, kardynała tytułu św. Marcelego, zawiązał się w otoczeniu papieskim spisek kilku kardynałów. Zamierzali oni 13 stycznia 1385 r. odsunąć od władzy Urbana VI i poddać go pod swoją kuratelę. Sprzysiężenie zostało wykryte i po tajnym konsystorzu zwołanym przez papieża 12 stycznia t.r. sześciu spiskujących kardynałów zostało aresztowanych. Nastąpiło znaczne zamieszanie na dworze papieskim, bowiem pięciu kardynałów zostało straconych, a wielu kurialistów z nimi związanych pozbawiono urzędów²⁷. Maffiolus Lampugnani należał do grupy wiernych i zaufanych urzędników papieskich, dlatego też od r. 1385 jego awanse uległy wyraźnemu przyspieszeniu, a Urban VI zaczął mu powierzać odpowiedzialne misje. We wrześniu t.r. został mianowany przez papieża arcybiskupem Raguzy (Dubrownika). Arcybiskupstwo to stanowiło niewątpliwie początek kariery duchownej, bowiem było słabo uposażone, skoro Maffiolus złożył wówczas w Kameronie Apostolskiej obligacje na sumę 200 florenów²⁸. Nie przeniósł się jednak do Dubrownika, ale przebywał w Kurii. Pod koniec 1385 r. papież wysłał Maffioluta z ważną misją do państw Europy środkowej i południowej, mianując go 3 listopada

²⁶ *Der Liber Cancellariae Apostolicae vom Jahre 1380 und der Stilus Palatii Abbreviatus Dietrichs von Nieheim*, hrsg. v. G. Erler, Leipzig 1888, s. 206; *Polonica ex libris obligationum et solutionum Camerae Apostolicae ab a. 1373*, collegit J. Lisowski, w: *Elementa ad fontium editiones*, t. I, Romae 1960 nr 40 (dalej cyt. *Elementa*); B. K a t t e r b a c h, *Referendarii utriusque signaturae a Martino V ad Clementem IX et praelati signaturae supplicationum a Martino V ad Leonem XIII*, Città del Vaticano 1931, s. XXIII.

²⁷ W bulli wystawionej 27 II 1385 r. i rozesłanej po świecie chrześcijańskim Urban VI powiadomił o spisku kardynałów, zob. *Regesta Bohemiae*, t. IV: *Fontes Archivi Publici Olomucensis et Opaviensis*, ed. B. K o p i č k o v á, Praegae 1989, nr 65. O wydarzeniach informowała także zapiska w zaginionym rękopisie Biblioteki Katedralnej w Płocku (MS 72, k. 12) niewątpliwie autorstwa Jakuba z Kurdwanowa, który wtedy przebywał na dworze papieskim w Nocerii; zob. A. V e t u l a n i, *Średniowieczne rękopisy płockiej biblioteki katedralnej*, „Roczniki Biblioteczne” 7(1963), z. 3-4, s. 360, 425; L. Z y g n e r, *Jakub z Kurdwanowa herbu Syrokomla, biskup płocki (1396-1425). Działalność kościelna, polityczna i gospodarcza*, Toruń 1999 s. 38-39 (Rozprawa doktorska w Instytucie Historii UMK).

²⁸ K a t t e r b a c h, *Referendarii*, s. XXIII; C. E u b e l, *Hierarchia catholica medii aevi*, t. I, Monasterii 1913, s. 411.

w Genui generalnym kolektorem *decimae caritativi subsidii*²⁹. Z bulli papieskiej zawierającej pełnomocnictwa dla Lampugnaniego do zbierania wspomnianej dziesięciny w Czechach, Polsce, na Węgrzech, w Italii i Rzeszy Niemieckiej wynika, że Urban VI potrzebował pieniędzy na wojnę z Karolem III Durazzo. Ponadto Maffiolus miał ściągać i inne zaległe z rozmaitych tytułów sumy pieniężne od duchowieństwa na wspomnianym obszarze Europy. Niebawem wyruszył z Genui i udał się najpierw do Pragi, gdzie jego pobyt jest poświadczony już 26 lutego 1386 r.³⁰ Wtedy zajmował się problemem zaległych sum z biskupstwa wrocławskiego jeszcze z czasu czteroletniego wakansu po śmierci biskupa Przeclawa z Pogorzeli (zm. 6 IV 1376 r.). Sięgały one 8 tysięcy złotych florenów, zaś kapituła wrocławska była dłużna Kamerze Apostolskiej 4 tysiące grzywien srebra z tytułu dochodów czerpanych z biskupstwa w tym czasie³¹. Równocześnie Kościół wrocławski nie wywiązywał się ze spłaty trzyletniej dziesięciny papieskiej nałożonej na duchowieństwo w r. 1386 przez Urbana VI. Kolektorem wspomnianej dziesięciny w metropolii gnieźnieńskiej został ustanowiony 10 lutego 1386 r. Dobrogost z Nowego Dworu, biskup poznański. Zabrał się on energicznie za ściąganie pieniędzy, ale we Wrocławiu spotkał się z oporem biskupa Waclawa i kapituły katedralnej, co spowodowało obłożenie Kościoła wrocławskiego karami kościelnymi, ekskomuniką i interdyktem³². Maffiolus Lampugnani nie zdołał w Pradze doprowadzić do szybkiego rozwiązania całej sytuacji, gdyż ponownie biskup wrocławski z kapitułą sprzeciwiali się świadczeniom. Sprawa ciągnęła się jeszcze w latach następnych. W r. 1387 Urban VI ponownie nakazał Maffiolusowi załatwienie tej kwestii, zwalniając przy tej okazji Kościół wrocławski od spłaty 1/3 dziesięciny trzyletniej, ale i tym razem nie udało się. Jeszcze w roku następnym Dobrogost prowadził proces przeciw biskupowi Waclawowi i kapitule z powodu odmowy uiszczenia opłat dziesięcinnych³³. Dobrogost z Nowego Dworu mimo rozprężenia i organizacyjnego upadku kolektorii papieskiej w Polsce zdołał zebrać od

²⁹ *Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia*, t. V: *Acta Urbani VI et Bonifacii IX Pontificum Romanorum*, cz. 1-2 (1378-1404), ed. C. Krofta, Pragae 1903-1905, nr 112 (dalej cyt. MVB).

³⁰ Tamże, nr 117.

³¹ Tamże, nr 146, 149.

³² *Bullarium Poloniae*, wyd. I. Sułkowska-Kuraś, S. Kuraś, t. III: (1378-1417), Romae-Lublina 1988, nr 43 (dalej cyt. BP); MVB, V, nr 146, 149, 187; S. S z c z u r, *Annaty papieskie w Polsce XIV wieku*, Kraków 1998, s. 129-130.

³³ MVB, V, nr 146, 149, 187; S z c z u r, *Annaty papieskie*, s. 129-130.

duchowieństwa znaczne sumy pieniężne i przekazać je na ręce Maffiolusa, podczas jego pobytu w Polsce latem 1386 r.³⁴

Nie wiadomo dokładnie, jak długo trwała misja Maffiolusa Lampugnaniego w Pradze. Jan Drabina stwierdził, że został on z Pragi wysłany przez Urbana VI w charakterze nuncjusza do Krakowa na chrzest Jagiełły, który odbył się 15 lutego 1386 r. Następnie autor ten wyraził przypuszczenie, że Maffiolus nie uczestniczył jako oficjalny przedstawiciel Stolicy Apostolskiej w ślubie Jadwigi z Jagiełłą i koronacji tego ostatniego. Przy czym Drabina nie podał żadnych źródeł potwierdzających pobyt Lampugnaniego w Krakowie w lutym 1386 r.³⁵ Powyższe konstatacje nie liczą się z faktem, że Maffiolus przebywał w Pradze 26 lutego t.r., gdzie wystawił osobiście dokument, w którym inserował bullę Innocentego VI z 31 stycznia 1355 r. skierowaną do Karola IV³⁶. Żadne ze źródeł polskich nie odnotowuje nuncjusza papieskiego wśród uczestników chrztu Jagiełły, ślubu z Jadwigą i koronacji. Nie do przyjęcia jest rozumowanie Drabiny, iż Maffiolus przyjechał oficjalnie do Krakowa tylko na chrzest, a potem już jako osoba prywatna był świadkiem dalszych uroczystości na Wawelu. Nie ulega wątpliwości, że z Genui Lampugnani udał się bezpośrednio do Pragi na dwór Wacława, króla rzymskiego. Trudno powiedzieć, czy między końcem lutego a lipcem 1386 r. wrócił on do Italii, czy też załatwiał sprawy papieskie w Rzeszy. Ta druga możliwość jest bardziej prawdopodobna. Obecność Maffiolusa w Krakowie poświadcza list wysłany przezeń 24 lipca 1386 r. do Fryderyka III Saarwerden, arcybiskupa kolońskiego dokładnie opisujący podejmowane przez nuncjusza sprawy na dworze królewskim³⁷. W lipcu t.r. Jadwiga z Jagiełłą przebywali w Krakowie, co poświadcza wiele źródeł oraz ustalenia A. Gąsiorowskiego i G. Rutkowskiej³⁸. Z listu wynika, że Urban VI wysłał go *ad regnum Polonie in certis agendis cum corona dicti regni Polonie*. Przedmiotem pertraktacji Lampugnaniego z parą królewską była kwestia uznania przez Stolicę Apostolską chrztu

³⁴ J. K o r y t k o w s k i, *Arcybiskupi gnieźnieńscy, prymasowie, metropolici polscy od roku 1000 aż do roku 1821*, t. I, Gniezno 1883, s. 749, przypis 5; S z c z u r, *Annaty papieskie*, s. 130.

³⁵ *Kontakty papieżstwa*, s. 18, 98.

³⁶ MVB, V, nr 112.

³⁷ *Codex epistolaris saeculi decimi quinti*, t. II, wyd. A. Lewicki, Kraków 1891, nr 8 (dalej cyt. CE).

³⁸ A. G ą s i o r o w s k i, *Itinerarium króla Władysława Jagiełły 1386-1434*, Warszawa 1972, s. 29; G. R u t k o w s k a, *Itinerarium królowej Jadwigi 1384-1399*, w: *Dzielo Jadwigi i Jagiełły w sześćsetlecie chrztu Litwy i jej związków z Polską*, red. W. Biliński, Warszawa 1989, s. 212.

Jagiełły i Giedyminowiców, jego małżeństwa z Jadwigą Andegaweńską oraz przysięga obediencyjna króla. Ich wynik był korzystny dla dworu polskiego, bowiem król Władysław złożył odebraną przez Maffiolusa przysięgę wierności wobec Kościoła rzymskiego i papieża Urbana VI na Ewangelię. Następnie potwierdził on szczere przyjęcie chrztu świętego przez Jagiełłę i Litwinów w Krakowie, a także zawarcie przezeń i dopełnienie małżeństwa z Jadwigą Andegaweńską (*disponente Domino extat matrimonium laudabiliter consummatum*). Lampugnani jako papieski *commissarius specialis* zwrócił się do arcybiskupa Kolonii Fryderyka III z zachętą, aby „... ob amorem et augmentum fidei christiane sepe fatum dominum Wladislaum regem Polonie, ut predicatur, veluti christiane fidei cultorem velitis prosequi ob reverenciam sedis apostolice speciale...”³⁹. Podobnej treści listy skierował zapewne Maffiolus Lampugnani także do pozostałych elektorów Rzeszy. W takim rozpoznaniu kwestii chrztu świętego i małżeństwa istotną rolę odegrała osoba Jadwigi Andegaweńskiej, która stała się swoistego rodzaju gwarantką prawowierności chrześcijańskiej Jagiełły. Miało to ważne znaczenie dla sytuacji pary królewskiej na arenie międzynarodowej wobec ataków na małżeństwo i szczerść chrztu króla Władysława, podjętych na szeroką skalę przez Krzyżaków i Habsburgów⁴⁰. Przy okazji misji na dworze krakowskim Maffiolus Lampugnani odebrał od kolektora Dobrogosta z Nowego Dworu, biskupa poznańskiego znaczne sumy, jak o tym świadczą zachowane fragmenty rachunków Dobrogosta. Co prawda nie są one opatrzone datami, ale z ich treści wynika, że pieniądze otrzymywał Maffiolus *archiepiscopus tunc Ragusinus, nuncius per Sedem Apostolicam ad regnum Polonie*⁴¹. Ponieważ godność arcybiskupa Dubrownika Lampugnani sprawował od września 1385 do wiosny 1387 r., przekazanie sum pieniężnych nastąpiło w Polsce, niewątpliwie w Krakowie, latem 1386 r. Wtedy biskup poznański Dobrogost wpłacił Maffiolusowi 5 tysięcy złotych florenów węgierskich, a także – z tytułu dziesięciny papieskiej nałożonej przez Urbana VI – 100 grzywien groszy praskich od Bodzanty, arcybiskupa gnieźnieńskiego, 150 grzywien groszy praskich od biskupa krakowskiego Jana Radlicy oraz 50 grzywien groszy praskich od kapituły katedralnej krakowskiej. Nie znaną bliżej kwotę przekazał mu subkolektor Świętosław z Szańca, kustosz krakowski. Później Dobrogost oddawał

³⁹ CE, II, nr 8.

⁴⁰ A. F. G r a b s k i, *Jadwiga – Wilhelm – Jagiełło w opiniach europejskich*, „Nasza Przeszłość” 23(1966), s. 130 nn.; B. P r z y b y s z e w s k i, *Błogostawiona Jadwiga królowa zdołna w cnoty*, Kraków 1988, s. 42-47.

⁴¹ K o r y t k o w s k i, *Arcybiskupi gnieźnieńscy*, t. I, s. 749, przypis 5.

pieniądze Kamerze Apostolskiej już bezpośrednio w Rzymie przez swoich notariuszy (w tym blisko 7800 złotych florenów węgierskich), a potem jeszcze Janowi Manco kolektorowi i nuncjuszowi powierzył ponad 1500 grzywien⁴². Z rachunków kolektorskich wynika, że Kościół polski wspierał finansowo rzymską Stolicę Apostolską w jej kłopotach i wojnach na terenie Italii, wywołanych schizmą.

Po powrocie Maffiolusa do Kurii Rzymskiej papież w r. 1387 zlecił mu ponownie rozwiązanie sprawy zaległych sum z biskupstwa wrocławskiego, o czym już była mowa wyżej, a także misję w Italii⁴³. Ponadto Urban VI mianował go przed 1 czerwca 1387 r. na urząd referendarza. Do obowiązków referendarskich należało przedstawianie papieżowi suplik składanych w Kurii i sygnowanie ich w jego obecności⁴⁴. Wszedł więc Lampugnani do najbliższego otoczenia papieskiego. W tym samym czasie (przed 1 czerwca 1387 r.) Maffiolus został przeniesiony przez Stolicę Apostolską z arcybiskupstwa dubrownickiego na arcybiskupstwo w Messynie na Sycylii⁴⁵. Ta decyzja Urbana VI spowodowana była nie tylko chęcią wynagrodzenia go za dotychczasową służbę wyżej uposażonym arcybiskupstwem (jego taksa wynosiła 1000 florenów), ale przede wszystkim skomplikowaną sytuacją polityczną na Sycylii.

W r. 1372 Fryderyk IV (III) (il Semplice), zdołał doprowadzić do uznania niezależności Królestwa Sycylii (Trinakrii) przez Joannę I królową Neapolu. Dążył on sojuszu z potężnym Mediolanem Viscontich, co poparł nawet w r. 1376 Grzegorz XI po pacyfikacji Italii. Śmierć Fryderyka IV(III) w r. 1377 zmieniła sytuację, gdyż władzę w państwie przejęło kolegium czterech wikariuszy: wielki justycjariusz Artale d'Alagona, wielki admirał Manfred Chiaromonte, wielki kamerariusz Francesco Ventimiglia i Guglielmo Peralta, zaś Maria, córka wspomnianego Fryderyka, jedyna sukcesorka królestwa, znalazła się pod kuratelą Artali⁴⁶. Wikariusze dążyli do utrzymania

⁴² Tamże, s. 749-750, przypis 5; S z c z u r, *Annaty papieskie*, s. 130.

⁴³ Zob. wyżej przypis 33.

⁴⁴ MVB, V, nr 146, 149, 187; K a t t e r b a c h, *Referendarii*, s. XIII-XVI, XXI, XXIII.

⁴⁵ MVB, V, nr 146, 149; E u b e l, *Hierarchia catholica*, t. I, s. 337.

⁴⁶ L. S i m e o n i, *Storia politica d'Italia. Le signorie*, t. I, Milano 1950, s. 366-368; F. G i u n t a, *Aragonese e Catalani nel Mediterraneo*, t. I, Palermo 1953, s. 157-174; S. F o d a l e, *Il Regno di Trinacria e lo scisma*, w: *Genèse et débuts du Grand Schisme d'Occident (1362-1394)*, Paris 1980, s. 507-509; t e n ż e, *Chiaramonte Manfredi*, w: *Dizionario biografico degli Italiani* t. XXIV, Roma 1980, s. 535-539 (dalej cyt. DBI); t e n ż e, *Chiaramonte Andrea*, tamże, s. 519-521; F. G i u n t a, *Alagona Artale*, tamże, t. I, Roma 1960, s. 556-557.

niezależności Sycylii od Neapolu oraz Aragonii i związania jej z Viscontimi, co chcieli osiągnąć przez małżeństwo Marii z Gian Galeazzo. Tym zabiegom sprzeciwiał się Grzegorz XI. W grudniu 1378 r. zawarty został układ między Viscontimi a wpływowym w Królestwie Trinakrii Artalą d'Alagona co do przyszłego małżeństwa Marii i lądowania na Sycylii Gian Galeazzo ze znaczną armią w r. 1379⁴⁷. Układ został jednak storpedowany przez stronnictwo proaragońskie na czele z Guglielmo Raimondo Moncada, hrabią Augusta, który zdołał przejąć kuratelę nad Marią pod koniec stycznia 1379 r. w Catanii. Nie powiodła się próba wyprawy zorganizowana przez Gian Galeazzo w r. 1380, gdyż jego flotylla została rozbita przez Piotra IV (el Ceremonioso) Aragońskiego w porcie pizańskim. Równocześnie Moncada przez ponad dwa lata odpierał ataki wojsk Artali na Augusta, trzymając tam Marię. Ostatecznie flota aragońska w r. 1382 zdołała rozerwać to oblężenie i wywieźć Marię do Cagliari na Sycylię, a potem do Barcelony⁴⁸. W roku następnym udało się poselstwo Marcina I (el Humano), księcia Montblanc, do Klemensa VII do Awinionu z prośbą o nadanie mu w lenno Królestwa Trinakrii, co było równoznaczne ze złożeniem obediencji⁴⁹. Jednakże władzę w tym królestwie nadal sprawowali wikariusze. Po depozycji z tronu Karola III Durazzo, króla Neapolu, w r. 1385 Urban VI zdecydował, że Sycylia pozostanie w bezpośredniej zależności od Stolicy Apostolskiej z warunkiem płacenia corocznego czynszu na rzecz Rzymu. Papież uznawał władzę czterech wikariuszy, a ci pozostawali wierni Urbanowi VI i uiszczali trybut⁵⁰.

Oddanie arcybiskupstwa messyńskiego zaufanemu kurialiście Maffiolu-sowi Lampugnaniemu wzmacniało wpływy Urbana VI na Sycylii, bowiem sytuacja na wyspie nie była spokojna, gdyż Aragonia, należąca do obediencji awiniońskiej, zamierzała ją odzyskać. Papież mianował Lampugnanię także nuncjuszem Stolicy Apostolskiej na Sycylii. W r. 1389 z polecenia Urbana VI wspierał on przygotowania czterech wikariuszy do walki z piratami-Maurami, niszczącymi napadami wyspę, jak również z licznymi zwolennikami Klemensa VII, ogłaszając przeciw nim krucjatę⁵¹. W świetle bulli

⁴⁷ N. V a l e r i, *Giangaleazzo Visconti nella storia del Rinascimento*, Catania 1943, s. 93-95; *Storia di Milano*, t. V: *La signoria dei Visconti (1310-1392)*, Milano 1955, s. 496-499.

⁴⁸ G i u n t a, *Aragonese e Catalani*, s. 162-174.

⁴⁹ G. P i s t o r i o, *Riflessi dello scisma d'Occidente in Sicilia (documenti)*, Catania 1969, s. 19-22.

⁵⁰ Tamże, s. 23 nn.; F o d a l e, *Il Regno di Trinacria*, s. 510 nn.

⁵¹ P i s t o r i o, *Riflessi dello scisma*, s. 23-24, 63-65 (nr 10).

Urbana VI z 18 kwietnia t.r. adherenci awiniońscy dzierżyli w swoich rękach niektóre miasta w Królestwie Sycylii, stąd też zadanie powierzone Maffiolu-sowi należało do trudnych. W r. 1389 nastąpiła istotna zmiana sytuacji międzynarodowej, gdy 24 lipca z inicjatywy dworu aragońskiego doszło do zawarcia układów małżeńskich między Marią, sukcesorką Królestwa Trinakrii, a Marcinem (el Joven), księciem Montblanc, zaś uroczystości ślubne odbyły się w roku 1390. Ponieważ oboje byli blisko spokrewnieni, zyskali na to małżeństwo dyspensę Klemensa VII awiniońskiego⁵². Zwolennicy samodzielności Sycylii i ścisłego związku z Rzymem nie uznawali tego małżeństwa, uważając Marię za więźnia aragońskiego. Bonifacy IX kontynuował politykę swego poprzednika względem Sycylii, opierając się na czterech wikariuszach w opozycji do Aragonii, Marcina (el Joven) i jego zwolenników. Maffiolus Lampugnani, arcybiskup messyński, popadł w liczne konflikty z wpływowymi stronnikami proaragońskimi. Bonifacy IX próbował je łagodzić, wysyłając na Sycylię swego nuncjusza Mikołaja Sommariva w czerwcu 1391 r.⁵³ Jeszcze przed lądowaniem armii Marcina I (el Humano) na wyspie 22 marca 1392 r. Bonifacy IX zdecydował się dokonać translacji Maffiolusa z arcybiskupstwa messyńskiego. Wiązało się to z przekazywaniem przez papieża godności kościelnych na Sycylii miejscowym duchownym, o co zabiegali wikariusze rządzący Królestwem Trinakrii⁵⁴.

Stolica Apostolska wykorzystała przy tym wakans na biskupstwie krakowskim po śmierci Jana Radlicy 12 stycznia 1392 r., gdyż Bonifacy IX bez porozumienia z kapitułą katedralną krakowską oraz Jadwigą Andegaweńską i Jagiełłą przeniósł Maffiolusa na biskupstwo w Krakowie przed 1 marca t.r.⁵⁵ Ta decyzja papieska spowodowała konflikt o obsadę wspomnianego biskupstwa. Zaraz po śmierci biskupa Jana Radlicy kapituła krakowska dokonała 31 stycznia zgodnej elekcji na biskupstwo Siecieja z Chmielnika herbu Poraj, bliskiego krewnego Dobiesława z Kurozwęk, kasztelana krakowskiego. Rodzina Kurozwęckich, odgrywająca pierwszorzędną rolę w małopolskiej elicie władzy w czasach Ludwika Andegaweńskiego, dążyła do utrzymania

⁵² G i u n t a, *Aragonese e Catalani*, s. 162 nn.; F o d a l e, *Il Regno di Trinacria*, s. 513-514.

⁵³ R. P i r r o, *Sicilia sacra*, t. I, Palermo 1733, s. 418; F o d a l e, *Il Regno di Trinacria*, s. 512-513.

⁵⁴ F o d a l e, *Il Regno di Trinacria*, s. 514.

⁵⁵ *Elementa*, t. I, nr 48; K. O ż ó g, *Spór o biskupstwo krakowskie w roku 1392 na tle stosunków Polski z papieżem u schyłku XIV w.*, „Kwartalnik Historyczny” 104(1997), nr 1, s. 12-13, 15-16.

swej pozycji poprzez sięgnięcie po biskupstwo krakowskie przez Siecieja. Jednakże królowa Jadwiga, wsparta przez Jagiełłę, sprzeciwiła się temu wyborowi i doprowadziła do rezygnacji elekta. Ze swej strony popierała ona Piotra Wysza z Radolina, doktora obojga praw, pełniącego urząd kanclerza królowej. 9 lutego kapituła krakowska, ulegając żądaniom pary monarszej, postulowała na biskupstwo wspomnianego Piotra Wysza⁵⁶. Był on doskonale znany Kurii Rzymskiej, gdyż sprawował urząd referendarza papieskiego w r. 1389, ponadto był wówczas kolektorem generalnym Kamery Apostolskiej w Polsce i na Węgrzech, a Bonifacy IX mianował go protonotariuszem apostolskim w r. 1391, wyznaczając na poufnego pośrednika we wszystkich sprawach między Stolicą Apostolską a królową Jadwigą⁵⁷.

Maffiolus Lampugnani bezpośrednio po translacji na biskupstwo krakowskie złożył osobiście w Rzymie 1 marca 1392 r. zobowiązanie spłaty z tytułu serwicjów wspólnych (*servitia communia*) Kamerze Apostolskiej i kolegium kardynalskiemu 3000 florenów i obligacje na serwicja małe (*servitia minuta*)⁵⁸. Miał je spłacić w dwóch ratach na święto Oczyszczenia Panny Marii w latach 1393-1394. Bonifacy IX, dokonując tej nominacji, liczył na uległość polskiego dworu i wdzięczność Jadwigi i Jagiełły Stolicy Apostolskiej za uznanie królewskiego małżeństwa, chrystianizacji Litwinów i organizacji kościelnej na Litwie, do czego przyczynił się m.in. Maffiolus Lampugnani swą misją z lata 1386 r. Należy zaznaczyć, że przeniesienie Lampugnaniego z Messyny do Krakowa nie było próbą pozbycia się z Rzymu tego wiernie służącego od wielu już lat kurialisty. Wskazuje na to przede wszystkim powierzenie mu zarządu nad prowincją Kampanii i Maritimy (*rector et vicarius generalis in spiritualibus et temporalibus*) przez Bonifacego IX przed 15 maja 1391 r. Stanowisko to objął po rycerzu neapolitańskim (miles Neapolitanus) Carlo Brancaccim, który jako rektor występował w latach 1389-1390⁵⁹. Ponadto Bonifacy IX powołał w r. 1390 Lampugnaniego na urząd referendarza papieskiego i ten dzierżył go do końca życia⁶⁰. Bogato uposażone

⁵⁶ O ż ó g, *Spór o biskupstwo*, s. 3-17; t e n ż e, *Kurozwęccy a spór o biskupstwo krakowskie w roku 1392*, „Zeszyty Naukowe UJ” 1997, nr 1207, Prace Historyczne 123, s. 57-76.

⁵⁷ S. K i j a k, *Piotr Wysz biskup krakowski*, Kraków 1933, s. 1-10; S. T r a w k o w s k i, *Piotr z Radolina zwany Wyszem*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. XXVI, Wrocław 1981, s. 422-423; W. S e ś k o, *Piotr Wysz z Radolina (ok. 1354-1414) i jego dzieło „Speculum aureum”*, Warszawa 1995, s. 288-297; O ż ó g, *Spór o biskupstwo*, s. 10-11.

⁵⁸ *Elementa*, t. I, nr 48.

⁵⁹ A. E s c h, *Bonifaz IX. und der Kirchenstaat*, Tübingen 1969, s. 582.

⁶⁰ BP, III, nr 407, 443; G. T e l l e n b a c h, *Beiträge zur Kurialen Verwaltungsgeschichte im 14. Jahrhundert*, „Quellen und Forschungen aus italienischen Archiven und Bi-

biskupstwo krakowskie (jego taksa była trzykrotnie wyższa od arcybiskupstwa messyńskiego – 3000 florenów) w planach papieskich miało stanowić formę wynagrodzenia dla Maffiolusa za oddaną służbę.

Jadwiga i Jagiełło zdecydowanie sprzeciwili się tej nominacji na biskupstwo krakowskie. Do Rzymu w imieniu Piotra Wysza oraz Jadwigi i Jagiełły został wysłany Wojciech Jastrzębiec, kustosz gnieźnieński, któremu towarzyszył Piotr Strzelicz, kanonik krakowski. Obaj byli doświadczonymi dyplomataami znającymi Kurię Rzymską i Bonifacego IX, a także zapewne Maffiolusa Lampugnaniego⁶¹. Jednakże wysiłki Jastrzębca i Strzelicza, zmierzające do cofnięcia nominacji papieskiej dla Maffiolusa i potwierdzenia Piotra Wysza na biskupstwie krakowskim, trafiły na zdecydowany opór Bonifacego IX. Wspomnieli o tym pośrednio Bartłomiej z Jasła i Stanisław ze Skarbimierza w swych mowach na ingres biskupa Wysza na początku 1393 r.⁶² Papież ten słynął z nepotyzmu, gdyż wielu swoich krewniaków wyniósł na bogato uposażone godności kościelne oraz swoich zaufanych urzędników kurialnych na biskupstwa poza Italią⁶³. Ponadto Bonifacy IX nie mógł przywrócić Lampugnaniego na arcybiskupstwo w Messynie, bowiem bezpośrednio po jego translacji na przełomie lutego i marca 1392 r. osadził tam magistra teologii Filipa Crispi, augustianina, który złożył stosowne obligacje finansowe w Kameronie Apostolskiej 9 marca t.r. Kilka tygodni później (2 kwietnia 1392 r.) Bonifacy IX mianował go nuncjuszem w Królestwie Trinakrii, zlecając mu trudne pertraktacje z Marią i Marcinem, księciem Montblanc, oraz Aragonią⁶⁴. Przedtem Crispi był biskupem Squillace (sufragania Reggio) oraz urzędnikiem kurialnym, gdyż pełnił urząd papieskiego skarbnika w Kalabrii w r. 1387 i kolektora Kamery w r. 1389⁶⁵.

bibliotheken” 24(1932-1933), s. 185-187, nr VIII; K a t t e r b a c h, *Referendarii*, s. XXIII; E s c h, *Binifaz IX.*, s. 582.

⁶¹ Biblioteka Jagiellońska, rkps 191, k. 312r; 723, k. 169v-170r; S e ń k o, *Piotr Wysz*, s. 279; *Elementa*, t. I, nr 50, 86; O ń g, *Spór o biskupstwo*, s. 16-17.

⁶² Biblioteka Jagiellońska, rkps 191, k. 308v-312r; 723, k. 167r-170r; S e ń k o, *Piotr Wysz*, s. 258-279; M. K o w a l c z y k, *Odnowienie Uniwersytetu Krakowskiego w świetle mów Bartłomieja z Jasła*, „Małopolskie Studia Historyczne” 6(1964), z. 3/4, s. 38-40.

⁶³ A. E s c h, *Das Papsttum unter der Herrschaft der Neapolitaner. Die führende Gruppe Neapolitaner Familien an der Kurie während des Schismas 1378-1415*, w: *Festschrift für H. Heimpel*, t. II, Göttingen 1972, s. 713-800; t e n ń e, *Le clan des familles neapolitaines au sein du Sacré Collège d'Urbain VI et de ses successeurs et les Brancacci de Rome et d'Avignon*, w: *Genèse et débuts du Grand Schisme*, s. 493-506.

⁶⁴ E u b e l, *Hierarchia catholica*, t. I, s. 337; F o d a l e, *Il Regno di Trinacria*, s. 515-517.

⁶⁵ E u b e l, *Hierarchia catholica*, t. I, s. 337, 462.

W sporze o biskupstwo krakowskie nastąpił kilkumiesięczny pat, gdyż Jadwiga i Jagiełło nie myśleli ustąpić. Jednakże trwająca w Kościele schizma stwarzała sytuację korzystniejszą dla pary królewskiej. Bonifacy IX nie mógł nadmiernie usztywniać swego stanowiska w sporze, bo to w konsekwencji groziło rozluźnieniem związków Królestwa Polskiego z Rzymem. Prawne rozwiązanie sporu mogło nastąpić tylko poprzez translację Maffiolusa z Krakowa na inną stolicę biskupią. Papież dążył jednak do przeniesienia Lampugnania w obrębie metropolii gnieźnieńskiej, ale w pierwszej połowie 1392 r. nie wakowało w niej żadne z biskupstw. Dopiero w połowie tego roku nieoczekiwanie opróżniło się biskupstwo płockie po tym, jak Henryk, syn Siemowita III księcia mazowieckiego, elekt na tą stolicę biskupią porzucił karierę duchowną i ożenił się z Ryngałą, córką Kiejstuta⁶⁶. Wiadomość o tym dotarła do Kurii Rzymskiej ze znacznym opóźnieniem z powodu wojny na Litwie, prawdopodobnie dopiero w listopadzie t.r.

Bonifacy IX wykorzystał zaistniałą sytuację i nie licząc się ze stanowiskiem kapituły płockiej i książąt mazowieckich, postanowił przenieść Maffiolusa z biskupstwa krakowskiego na płockie oraz równocześnie zatwierdzić wybór Piotra Wysza, o co zabiegał Wojciech Jastrzębiec i Piotr Strzelicz. Bulla regulująca obie te sprawy została wystawiona przez papieża w Perugii 4 grudnia 1392 r.⁶⁷ Bonifacy IX pominął w niej milczeniem stanowisko Jadwigi i Jagiełły w całym sporze. 19 grudnia t.r. Strzelicz jako pełnomocnik Wysza złożył w jego imieniu w Kancerzynie Apostolskiej obligacje na 3000 florenów z tytułu serwicjów wspólnych oraz zobowiązania z tytułu serwicjów małych⁶⁸. W roku następnym 19 marca bp Piotr Wysz przez tego samego pełnomocnika zobowiązał się do wypłacenia Kancerzynie Apostolskiej i kolegium kardynałów dalszych 3000 florenów w złocie *pro communi servicio Maffioli predecessoris sui, quia bis in anno fuit facta promocio*⁶⁹. Każda z tych na-

⁶⁶ K. J a s i ń s k i, *Henryk Siemowitowic i jego żona Ryngała*, w: *Słowianie w dziejach Europy*, Poznań 1973, s. 160-161; K. O ż ó g, *Ryngała*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. XXXIII, s. 539.

⁶⁷ *Kodeks dyplomatyczny katedry krakowskiej św. Wacława*, cz.1-2, wyd. F. Piekosiński, Kraków 1874-1883 – cz. 2, nr 390. O przeniesieniu Maffiolusa papież wypowiedział się w bulli następująco: „Sane ecclesia uestra ex eo uacante, quod nos hodie venerabilem fratrem nostrum Maffiolum Plocensem, tunc Cracoviensem episcopum licet absentem a uinculo, quo ipsi Cracoviensi ecclesie, cui tunc preerat, tenebatur, de fratrum nostrum consilio et apostolice potestatis plenitudine absolventes eum ad ecclesiam Plocensem tunc vacantem duximus auctoritate apostolica transferendum, preficiendo ipsum eidem Plocensi ecclesie in episcopum et pastorem...”.

⁶⁸ *Elementa*, t. I, nr 85.

⁶⁹ Tamże, nr 50; por. nr 48, 83.

leżności była rozłożona na dwie raty i miała być zapłacona w terminie mniej więcej półtorarocznym. Ze swoich zobowiązań finansowych Piotr Wysz wywiązywał się powoli, gdyż ostatnią ratę uiścił za Maffiolusa w Rzymie dopiero 8 kwietnia 1399 r.⁷⁰

Lampugnani po translacji na biskupstwo płockie złożył stosowne obligacje na spłatę 400 florenów przez swego prokuratora Ambrożego Viscontiego z Mediolanu, akolitę papieskiego 17 kwietnia 1393 r. Równocześnie zobowiązał się zapłacić sumy pieniężne nie uregulowane przez jego poprzedników na tym biskupstwie Ścibora z Radzymina i Dobiesława z Gólczewa⁷¹. Decyzja Bonifacego IX o obsadzie biskupstwa płockiego kurialistą wzbudziła niewątpliwie opór kapituły płockiej, a przede wszystkim Janusza I i Siemowita IV, książąt mazowieckich. Jan Długosz przekazał na ten temat niezbyt dokładne wiadomości. W *Rocznikach* pod r. 1392 podał następującą informację: „Intelligens Bonifacius papa nonus per geminatam causam, contractum videlicet matrimonium et deinde per mortem Henrici Maszouie ducis et confirmati Ploczensis, videns quoque capitulares Ploczenses in eleccione tardos et negligentes esse, omnem provisionem dicte ecclesie ad se recidisse, Mamphiolum consanguineum suum nacione Italicum genere nobilem Romanum prefecit in Ploczensem episcopum. Et quamvis primum litteris favorabilibus, deinde formidabilibus censuris pro habenda possessione aput duces Mazowie et capitulum Ploczense institisset, omnes tamen conatus sui et scismate et vilitate censuram elidebantur. Gessit tamen se consecracione Rome suscepta, Ploczensem episcopum quadriennio sub quo vita functus in monasterio ad Aram Celi sepelitur”⁷². Nie mamy przekazów źródłowych o elekcji kapitulnej w Płocku po rezygnacji Henryka z biskupstwa. Natomiast relacja Długosza o tym, jakoby papież mianował Maffiolusa na stolicę biskupią w Płocku wskutek odwleknięcia elekcji przez kapitułę jest niewątpliwie wymysłem dziejopisa, ponieważ Bonifacy IX działał szybko, nie oglądając się wcale na kapitułę katedralną. Brak również śladów źródłowych papieskich kar nakładanych na Kościół płocki z powodu oporu względem osoby biskupa-nominata. Długosz zmyślił także wiadomość o rzymskiej sakrze na biskupa Lampugnaniego po uzyskaniu przezeń nominacji na biskupstwo płockie, gdyż jego konsekracja odbyła się w Rzymie, ale w r. 1385 po otrzymaniu godności arcybiskupa Raguzy. Na dodatek krakowski historiograf pod r. 1396, przekazując informa-

⁷⁰ Tamże, nr 138.

⁷¹ Tamże, nr 51, 86. W literaturze niekiedy błędnie przyjmuje się 8 IV 1393 r. za datę nominacji Maffiolusa na biskupstwo płockie; zob. Ż e b r o w s k i, *Zarys dziejów diecezji płockiej*, s. 47; P r o k o p, *Poczet*, s. 89.

⁷² *Annales*, lb. X, s. 198.

cję o nominacji Jakuba z Kurdwanowa na biskupstwo płockie, poprzedził ją następującą wiadomością: „Bonifacius papa nonus durum et parum possibile perpendens Mamphiolum Italum, provisum suum Ploczensis episcopatus Ploczensis possessionem et propter lingue impericiam et generis invidiam et scisma assidue gliscens consequi posse, ipso etiam Mamphiolo sponte rennunciante et post rennuntiationem diem obeunte Jacobo de Korzkew decretorum doctore [...] providet...”⁷³. Długosz wprowadził w tym przekazie jeszcze jeden błędny element, tj. dobrowolną rezygnację Maffiolusa z biskupstwa płockiego, uzasadniając ją nieznaną języka, niechęcią ludu oraz schizmą. Całość relacji pozostaje wymysłem dziejopisa. Z bulli prowizyjnej wystawionej przez Bonifacego IX dla Jakuba z Kurdwanowa w dniu 31 lipca 1396 r. wynika, że papież dokonał nominacji na biskupstwo płockie wspomnianego Jakuba po śmierci biskupa Maffiolusa: „Postquam vero ecclesia Plocensis per obitum bone memorie Maffiolo episcopi Plocensis, qui apud Sedem predictam debitum nature persolvit, apud Sedem ipsam vacante, nos ad provisionem eiusdem ecclesie celerem et felicem, de qua nullus preter nos hac vice se intromittere potuit neque potest reservacione et decreto obsistentibus supradictis, ne ecclesia ipsa prolixie vacationis exponeretur incommodis, paternis et sollicitis studiis intendentes post deliberacionem, quam de preficiendo eidem ecclesie personarum utilem et eciam fructuosam cum fratribus nostris habuimus diligentem demum ad te prepositum ecclesie Wratislaviensis, decretorum doctorem, capellanum pape et causarum Palatii Apostolici auditorem, in subdiaconatus ordine constitutum, [...] eidem ecclesie Plocensi de ipsorum fratrum consilio auctoritate apostolica providemus...”⁷⁴. Długosz podał dokładną datę i miejsce nominacji, a więc niewątpliwie miał w ręku oryginał omawianej bulli prowizyjnej, przechowywanej wówczas w Płocku, ale nie zapoznał się dobrze z jej treścią w odniesieniu do Maffiolusa⁷⁵.

⁷³ Tamże, lb. X, s. 216-217. Natomiast w *Katalogu biskupów płockich* Jana Długosza zachowanych w redakcji Wawrzyńca z Wszerecza nota o Maffiolusie jest streszczeniem zapisów w *Rocznikach*: „Mamphiolus Romanus, Bonifacii praelibati affinis, apostolicae sedis potestate ab eo est Plocensis episcopus designatus, quem tamen neque duces patroni neque plebs universa, licet pro eo curia tum blande tum districte institerit, admittere voluit; quare nomine solo contentus, Plociam non vidit, Romae quidem soluto naturae debito, in ara coeli tradunt esse terrae mandatum” (Ioannis Dlugossii *Vitae episcoporum Plocensium abbreviatae cum continuatione Laurentii de Wszerecz*, wyd. W. Kętrzyński, *Monumenta Poloniae Historica*, t. VI, Kraków 1893, s. 609).

⁷⁴ BP, III, nr 451; L. Z y g n e r, *Jakub z Kurdwanowa*, s. 45-46 przypis 117 (tekst bulli).

⁷⁵ Obecnie oryginał bulli z 31 VII 1396 r. nie istnieje. Papież o prowizji udzielonej Jakubowi na biskupstwo płockie powiadomił m.in.: króla Władysława Jagiełłę, arcybiskupa

Do rozważenia pozostaje przede wszystkim sprawa objęcia biskupstwa płockiego przez Maffiolusa. Ze źródeł wynika jednoznacznie, że Lampugnani do końca życia piastował godność biskupa płockiego⁷⁶. Musiało dojść do porozumienia Stolicy Apostolskiej z książętami mazowieckimi i kapitułą katedralną w Płocku. Brak bezpośrednich źródeł świadczących o takiej ugodzie, choć pośrednie przesłanki są wyraźne. We wrześniu 1394 r. Bonifacy IX przychylił się pozytywnie do wielu suplik skierowanych przez Siemowita IV i jego żonę Aleksandrę w rozmaitych sprawach. Wówczas para książęca zyskała *plenariam remissionem peccatorum in articulo mortis*, zgodę na korzystanie z ołtarza przenośnego oraz mszę św. *et alia divina officia* sprawowane przed wschodem słońca. Ponadto papież załatwił pozytywnie 8 suplik w sprawach beneficjalnych dla duchownych na prośbę Siemowita IV⁷⁷. We wrześniu t.r. Bonifacy IX rozpatrywał także prośby wielu innych osób z diecezji płockiej, dotyczące głównie beneficjów⁷⁸. Wspomniane supliki dowodzą, że latem 1394 r. prawdopodobnie przebywało w Rzymie poselstwo mazowieckie, które uznało nominację papieską Lampugnaniego na biskupstwo płockie. W efekcie Bonifacy IX 10 września 1394 r. ustanowił trzech konserwatorów biskupa płockiego Maffiolusa na okres pięciu lat w osobach biskupów: włocławskiego, chełmińskiego i warmińskiego⁷⁹. Lampugnani nadal pozostawał w Rzymie, zaś diecezją płocką w imieniu biskupa zarządzał wikariusz generalny Gwidon de Ottorengis z Forligno, licencjat prawa kanonicznego. Jego obecność na Mazowszu potwierdza dokument wystawiony w Płocku w r. 1395, poświadczający, że Dadźbog ze Szczawina, kantor płocki, sprzedał swemu bratu Dobiesławowi sołectwo we wsi Gumino, należącej do posiadanej przezeń prebendy⁸⁰. Transakcja ta dokonana została „de consensu venerabilis domini viri Gwidonis de Ottorengis de Furlinio licenciatu iuris canonici, vicarii generalis in Christo patris domini Maffioli episcopi ecclesie Plocensis vices ipsius domini episcopi Plocensis tunc temporis geren-

gnieźnieńskiego Dobrogosta z Nowego Dworu oraz kapitułę katedralną w Płocku; zob. BP, III, nr 451.

⁷⁶ BP, III, nr 392, 443, 451; V. F o r c e l l a, *Iscrizioni delle chiese e d'altri edifici di Roma dal secolo XI fino ai giorni nostri*, t. I-XIV, Roma 1869-1884 – t. VI, nr 35, s. 29; M i l i k, *Maffioli, biskup płocki*, s. 40-41.

⁷⁷ BP, III, nr 394, 399.

⁷⁸ Tamże, nr 384, 385, 388, 395, 400, 401, 402.

⁷⁹ Tamże, nr 392.

⁸⁰ *Kodeks dyplomatyczny księstwa mazowieckiego* [...], wyd. T. J. Lubomirski, Warszawa 1863, nr 124; A. R a d z i m i ń s k i, *Prałaci i kanonicy kapituły katedralnej płockiej w XIV i I poł. XV w. Studium prozopograficzne*, t. I: *Prałaci*, Toruń 1991, s. 69-70.

tis”. Dokument został również opieczetowany pieczęcią Gwidona i kapituły katedralnej. Gwidon z Forligno przybył niewątpliwie z Italii z pełnomocnictwami od Maffiolusa. Wikariuszem generalnym *in spiritualibus et temporalibus* tego biskupa był również Andrzej, archidiakon płocki z rodu Prawdźców. Wzmiankuje o tym bulla Bonifacego IX z 10 czerwca 1402 r. dotycząca wprowadzenia na probostwo parafii św. Marii Magdaleny w Pułtusku Borka, syna Marcina z Sulikowa „per liberam resignacionem dilecti filii Andree archidiaconi Plocensis tunc bone memorie Maffioli episcopi Plocensis vicarii in spiritualibus generalis extra Romanam curiam sponte factam”⁸¹. Jako archidiakon płocki i wikariusz generalny Andrzej wystawił także dokument 9 września 1396 r. (a więc już po śmierci Lampugnaniego), zezwalający Janowi Brańczuchowi na urządzenie młyna we wsi kapitulnej Brody, należącej do prebendy Andrzeja z Koprzywniej⁸². Ks. Tadeusz Żebrowski odnalazł w aktach wizytacji diecezji płockiej z r. 1609 informację, że 2 października 1394 r. w Górznie biskup Maffioli przysądził proboszczowi z Zambsk dziesięcinę ze wsi: Przeradowo, Strachocino i Gostkowo, które do tej pory płaciły ją plebanowi z Pułtuska⁸³. Maffiolus nie przebywał wtedy w swojej diecezji. Dokument w jego imieniu wystawił jeden z wyżej wspomnianych wikariuszów generalnych. Na tym urywają się ślady źródłowe dotyczące okresu pontyfikatu Lampugnaniego w Płocku.

Na koniec pozostaje jeszcze do omówienia problem działalności Maffiolusa w administracji państwa kościelnego na stanowisku rektora i wikariusza generalnego *in spiritualibus et temporalibus* w prowincji Kampania-Maritima. Urząd ten otrzymał przed 15 maja 1391 r., jak wyżej była o tym mowa⁸⁴. Kampania-Maritima były najbardziej wysuniętymi na południe częściami *Patrimonium s. Petri*, położonymi między Rzymem a Regno. Grzegorz XI po powrocie do Rzymu w styczniu 1377 r. mianował rektorem tej prowincji wiernego sobie Onorato Caetaniego, hrabiego Fondi⁸⁵. Jednakże Urban VI pozbawił go tego urzędu w maju 1378 r., Caetani poparł kardynałów sprzeci-

⁸¹ Biblioteka PAN-PAU w Krakowie: Teki rzymskie 8493/2, k. 69-71 (odpis całej bulli za Regesta Lateranensia, t. XXVIII, f. 209v-210v; jej regest w BP, III, nr 827 jest niedokładny).

⁸² Archiwum Państwowe w Krakowie, pergamin nr 864; R a d z i m i ń s k i, *Pralaci i kanonicy*, t. I, s. 63-65.

⁸³ *Zarys dziejów diecezji płockiej*, s. 47.

⁸⁴ E s c h, *Bonifaz IX.*, s. 582.

⁸⁵ E. R. L a b a n d e, *Caetani Onorato*, DBI, XVI, s. 201; E s c h, *Bonifaz IX.*, s. 26 nn.

wiających się temu papieżowi i w Fondi odbyło się konklawe, na którym 20 września 1378 r. wybrano Roberta z Genewy jako Klemensa VII. Na tymczasową rezydencję Onorato Caetani oddał Klemensowi VII swój pałac w Fondi. Klemens VII przywrócił Caetaniego na urząd rektora Kampanii i Maritimy i nadał mu w lenno Sermonetę i Bassiano z prawem dziedziczenia wszystkich posiadłości przez linię żeńską, gdyż jego jedyny syn Cristoforo zmarł⁸⁶. Po wyjeździe Klemensa VII do Awinionu stał się Caetani jego głównym oparciem militarnym w południowej Italii i przez wiele lat toczył walki ze zwolennikami Urbana VI. W ubogiej prowincji Kampanii-Maritimie pozbawionej gęstej sieci miejskiej Klemensa VII popierało wiele ośrodków z Anagni, Veroli, Priverno, Sezze, Terracina, Marino, Cisterna, Castro, Ceccano i Ceprano na czele. Wpływy Urbana VI, a potem Bonifacego IX rozciągały się tylko na najbliższe okolice Rzymu. Nie pomogły ekskomuniki rzucone przez Rzym na stronników awiniońskich. Duże siły Caetaniego przmuszały Urbana VI i Bonifacego IX do zawarcia rozejmu w r. 1390, a potem przedłużania go⁸⁷. W chwili objęcia urzędu rektora prowincji przez Maffiolusa Lampugnani obowiązywał jednoroczny rozejm od jesieni 1390 r. W czerwcu następnego roku Lampugnani otrzymał od papieża zadanie wzmocnienia fortyfikacji cytadeli w Alatri, gdzie znajdowała się siedziba rektora Kampanii-Maritimy⁸⁸. W listopadzie 1393 r. Bonifacy IX upoważnił Maffiolusa do odnowienia wspomnianego wyżej rozejmu ze wszystkim wrogami Rzymu na dwa lata⁸⁹. Śmierć Klemensa VII nie spowodowała zmiany w sytuacji. Jego następca w Awinionie, Benedykt XIII, zachował wpływy w Italii, w tym także w Kampanii-Maritimie, gdyż Onorato Caetani pozostał mu wierny. Ponownie więc Lampugnani został upoważniony 18 lutego 1396 r. do prolongowania zawieszenia broni z warunkiem zamknięcia portu w Terracina dla piratów katalońskich⁹⁰. Administracja w części Kampanii-Maritimy podległej Rzymowi była w stanie rozkładu, a rządy Maffiolusa nic w tym zakresie nie zmieniły. Ponieważ system finansowy był niewydolny, dochodziło do licznych nadużyć i korupcji, w czym uczestniczył także rektor

⁸⁶ E. R. L a b a n d e, *Caetani Onorato*, DBI, XVI, s. 201-202; E s c h, *Bonifaz IX.*, s. 26-29; B. G u i l l e m a i n, *Cardinaux et société curiale aux origines de la double élection de 1378*, w: *Genèse et débuts du Grand Schisme*, s. 19-30; E. P a s z t o r, *La Curia Romana all'inizio dello scisma d'Occidente*, w: *Genèse et débuts du Grand Schisme*, s. 31-42.

⁸⁷ E s c h, *Bonifaz IX.*, s. 28-29.

⁸⁸ Tamże, s. 28-29.

⁸⁹ Tamże, s. 137 przypis 63.

⁹⁰ Tamże, s. 158; E. R. L a b a n d e, *Caetani Onorato*, DBI, XVI, s. 202-203.

provincji. Krewniak Maffiolusa *Lucchinus de Lampugnano domicellus Mediolanensis* został marszałkiem Kampanii-Maritimy w r. 1391 i sprawował ten urząd przez pięć lat, a jako formę zapłaty otrzymywał skonfiskowane dobra, co tylko w jednej piątej zaspokajało jego roszczenia. W końcu Kamera Apostolska była mu winna 500 florenów⁹¹. Spośród innych urzędników w administracji prowincji z czasów Maffiolusa znani są: Pietro Malabranchi da Civitavecchia, wicerektor w r. 1393, Niccolo da Priverno, skarbnik w latach 1391-1402, oraz Franciscus Leonardi de Foroiulii *iudex generalis curie* w r. 1391, a potem *iudex generalis causarum civium* przed r. 1396⁹².

Na stanowisku rektora Kampanii-Maritimy Maffiolus Lampugnani pozostał aż do śmierci, sprawując równocześnie urząd referendarza papieskiego. Bonifacy IX powierzył mu nadto pod koniec życia 19 kwietnia 1396 r. w administrację klasztor benedyktyński S. Mariae Basilicae, położony w diecezji Chieti w Abruzzach, po śmierci opata Rogera⁹³. Maffiolus zmarł w Rzymie 27 lipca 1396 r. i został pochowany w podziemiach bazyliki św. Piotra na Watykanie. Dokładna data zgonu Lampugnaniego została zapisana w *Liber anniversariorum* bazyliki watykańskiej⁹⁴. W kaplicy św. Tomasza odprawiano 27 lipca jego anniwersarz, gdyż był dobrodziejem bazyliki watykańskiej i przekazał jej m.in.: kosztowny kielich, mszał, dwa kandelabry, dwie ampułki ze złotą ważące około 4 funtów, szaty liturgiczne oraz sumę pieniędzy z przeznaczeniem na msze św. za spokój swej duszy⁹⁵.

Nagrobek Maffiolusa wykonany po jego śmierci u schyłku XIV w., przedstawiający postać biskupa w szatach pontyfikalnych w pozycji leżącej z głową umieszczoną na poduszce, z mitrą na głowie, znajdował się pod kolumną św. Longina w podziemiach bazyliki. Dookoła nagrobka na płycie była inskrypcja, której treść została opublikowana przez V. Forcellego: + HIC • IACET • REVERENDVS • PATER • D[OMI]N[U]S • MAFIOLVS • DE • LAMPUGNANO • DE • MEDIOLANO • E[PISCO]P[U]S • PLOCENSIS [...] • AC • R[E]C[T]OR • CA[M]PA[N]IE • D[OMI]NI • N[OST]RI • P[A]P[AE] • REFE[RE]NDARI[US] • Q[UI] • OBIIT • AN[N]O D[OMI]NI MCCCLXXXVI DIE XVII • IVLII • I[N] PACE +⁹⁶. W nieczytelnym fragmencie inskrypcji znajdowała się

⁹¹ E s c h, *Bonifaz IX.*, s. 173, 462, 489, 583.

⁹² Tamże, s. 582-583.

⁹³ E u b e l, *Hierarchia catholica*, t. I, s. 402.

⁹⁴ *Necrologi e libri affini della provincia Romana*, ed. P. Egidi, w: *Fonti per la Storia d'Italia*, t. XLIV, Roma 1908, s. 234-235; M i l i k, *Maffioli, biskup płocki*, s. 40.

⁹⁵ *Necrologi e libri affini*, s. 234-235.

⁹⁶ F o r c e l l a, *Inscrizioni delle chiese*, t. VI, nr 35, s. 29; M i l i k, *Maffioli, biskup*

niewątpliwie informacja o godności arcybiskupiej Maffiolusa w Messynie i Raguzy. Przy wykonywaniu napisu zmylono datę dzienną śmierci, zamiast DIE XXVII IVLII wyryto DIE XVII IVLII⁹⁷. Po rozbudowie i uporządkowaniu krypt po II wojnie światowej nagrobek Maffiolusa został przeniesiony do środkowej komory po lewej stronie nowego wejścia obok pomieszczenia z grobowcem Sykstusa IV⁹⁸.

Przedstawione powyżej losy życiowe jednego z kurialistów włoskich u schyłku XIV w. ukazują dobitnie trudne dzieje Kościoła rzymskiego w okresie wielkiej schizmy zachodniej. To rozdarcie powodowało rozliczne konflikty i napięcia w całej Europie, które były jeszcze podsycane przez niefortunną politykę personalną Urbana VI i Bonifacego IX oraz ich następców. Powierzali oni godności w Kościołach lokalnych kurialistom, często swoim krewnym, chcąc w ten sposób wynagrodzić ich służbę na dworze papieskim oraz dobrze ich uposażyć. Odbijało się to negatywnie na stanie tych Kościołów, gdyż kurialiści pozostawali przy papieżu i nie przebywali w oddanych pod ich pieczę arcybiskupstwach i biskupstwach. Przykład Maffiolusa Lampugnaniego pokazuje, że większe zainteresowanie wykazywał on tylko arcybiskupstwem w Messynie, gdzie pełnił ponadto misję nuncjusza apostolskiego. Natomiast nie zachowały się ślady jego działalności w Dubrowniku. Tam, podobnie jak w Płocku, wyręczał się zapewne wikariuszami generalnymi. Władcy europejscy i Kościoły lokalne starały się bronić przed kurialistami nominatami papieskimi na stolicach biskupich. Kapituły katedralne chciały utrzymać swoje prawo do elekcji biskupów, coraz bardziej ograniczane przez system rezerwacji papieskich i dążenia monarchów do decydowania o obsadzie najwyższych godności kościelnych w swych państwach. Kapituły chętniej godziły się z polityką władców niż papieskim centralizmem. Forowanie Maffiolusa Lampugnaniego na biskupstwo krakowskie doprowadziło do klasycznego starcia Jadwigi i Jagiełły oraz kapituły ze Stolicą Apostolską, które ostatecznie zakończyło się sukcesem pary królewskiej. Jednakże słabsi książęta mazowieccy nie byli w stanie skutecznie przeciwstawić się osobie włoskiego kurialisty. Polityka papieska naznaczona nepotyzmem pogłębiała kryzys w Kościele wywołany schizmą. Podnosiły się głosy za gruntowną reformą Kościoła *in capite et in membris*. Mateusz z Kra-

płocki, s. 40.

⁹⁷ Stąd też niekiedy historycy za tym źródłem podają błędną datę dzienną śmierci Maffiolusa – 17 lipca, zob. E s c h, *Bonifaz IX.*, s. 582.

⁹⁸ M i l i k, *Maffioli, biskup płocki*, s. 34-35, 40-41.

kowa w dziele *De praxi Romanae Curiae* uważał, że jednym z zasadniczych powodów kryzysu jest centralizm papieski związany nierozdzielnie z systemem prowizji, ekspektatyw i rezerwacji, generującym symonię, największe jego zdaniem zło w Kościele. Postulował więc przywrócenie podmiotowości lokalnym wspólnotom kościelnym w wyborze swoich przełożonych, np. biskupów, a tym samym likwidację zgubnego systemu papieskich nominacji oraz związanej z tym symonii i nepotyzmu⁹⁹. Podobnie o symonii wypowiedział się także Piotr Wysz w dziele *Speculum aureum*¹⁰⁰. Niestety, powszechne wołanie o reformę nie zostało zrealizowane na soborach w XV w. i w konsekwencji monarchizm papieski został jeszcze bardziej wzmocniony, a jego fatalne skutki okazały się w dobie reformacji.

MAFFIOLUS LAMPUGNANI ALS NOMINAT FÜR DAS BISTUM KRAKAU
UND ALS BISCHOF VON PŁOCK

DIE MÄÄNDER DER KARRIERE EINES RÖMISCHEN KURIENMITGLIEDES
IN DER ZEIT DES ABENDLÄNDISCHEN SCHISMAS

Z u s a m m e n f a s s u n g

Maffiolus, der Sohn des Oldrad, entstammte einem mächtigen und einflußreichen Mailänder Geschlecht. Nach dem Studium der Rechte in Padua erlangte er den Titel eines Doktors beider Rechte. Zuerst war er mit dem Hof der Viscontis in Mailand liiert und begann dann eine Karriere in der Römischen Kurie Urbans VI. – anfangs in der Stellung eines Abbreviators (1384) und Schatzmeisters der Apostolischen Kammer (1385). Bald darauf wurde er Erzbischof von Ragusa (Dubrovnik) in Dalmatien (1385-1387), und danach verlieh ihm der Papst das Erzbistum in Messina auf Sizilien (1387-1392). Gleichzeitig war Maffiolus ein geübter Einnehmer des päpstlichen Zehnten in Italien, dem Deutschen Reich, Polen, Böhmen und Ungarn (1385-1386) sowie Apostolischer Nuntius in Polen (*commissarius specialis*), wo er im Juli 1386 König Władysław Jagiełło den Gehorsamseid abnahm und seine Taufe sowie seine Ehe mit Hedwig von Anjou anerkannte. Im Jahre 1387 wurde er von Urban IV. zum päpstli-

⁹⁹ *Mathei de Cracovia De praxi Romanae Curiae*, wyd. W. Seńko, Wrocław 1969, s. 72-122; Z. K a ł u ż a, *Eklezjologia Mateusza z Krakowa (Uwagi o De praxi Romanae Curiae)*, „*Studia Mediewistyczne*” 18(1977), z. 1, s. 80-133.

¹⁰⁰ W. S e Ń k o, *Piotr Wysz z Radolina*, s. 73-169 (krytyczna edycja traktatu *Speculum aureum de titulis beneficiorum ecclesiasticorum*); K. O ż ó g, *Kościół krakowski wobec wielkiej schizmy zachodniej i ruchu soborowego u schyłku XIV i w pierwszej połowie XV wieku* (w druku).

chen Referendar ernannt und übte dieses Amt auch noch unter Bonifatius IX. in den Jahren 1390-1396 aus. Darüber hinaus verwaltete er die Provinz Campagna-Maritima als *rector et vicarius generalis in spiritualibus et temporalibus* (1391-1396). In Sizilien (Königreich Trinacria) geriet er in zahlreiche Konflikte mit der mit Klemens VII., dem Papst von Avignon, verbundenen proaragonischen Partei, so daß Bonifatius IX. ihn vom Erzbistum Messina in das vakante Bistum Krakau versetzte (vor dem 1. März 1392). Dieser päpstlichen Entscheidung widersetzten sich Hedwig von Anjou und Władysław Jagiełło. Sie befürworteten die Besetzung dieses Bistums durch Piotr Wysz aus Radolin, einen Doktor beider Rechte, den das Krakauer Domkapitel (am 9. Februar 1392) gewählt hatte, nachdem der erste Elekt dieses Kapitels Sieciej von Chmielnik resigniert hatte. Diesen Streit um die Besetzung des Krakauer Bistums gewann das Königspaar, und Bonifatius IX. versetzte Maffiolus am 4. Dezember 1392 aus Krakau auf den vakanten Bischofssitz in Płock und erteilte gleichzeitig Piotr Wysz die Provision für die Diözese Krakau. Lampugnani hielt sich ständig in Rom auf und regierte das Bistum in Płock durch seine Generalvikare Guido de Ottorenghis aus Forligno und Andrzej Prawdzic, den Archidiakon von Płock. Kurz vor seinem Tode wurde Maffiolus noch Administrator des Benediktinerklosters S. Mariae Basilicae in der Diözese Chieti. Am 27. Juli 1396 starb er in Rom und wurde als Wohltäter der Vatikanischen Basilika in ihren Kellergewölben beigesetzt. Sein Grabmal ist bis auf den heutigen Tag erhalten geblieben.

Aus dem Polnischen übersetzt von Herbert Ulrich